

En liten perle av en statistikkbok

Jo Røislien, Kathrine Frey Frøslie

Tall forteller

Hvordan bruke tall til å finne ut om verden slik du tror den er. 114 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2013. Pris NOK 298
ISBN 978-82-05-44788-2

Det var nok tilfeldig, men samme dag (sic!) som jeg fikk forespørselen om å skrive denne anmeldelsen, opplevde jeg førsteforfatteren «live» – bokstavelig talt. Fra før kjente jeg verken til ham, medforfatteren, boken eller TV-programmet som hadde gått sin seiersgang. Det samme gjaldt arbeidet med appen som følger med boken, og som Tidsskriftet har sponset. Dette skjedde helt på slutten av første dag av *Frampeik*, den årlige konferansen til forskerlinjestudentene i medisin.

Det ble en enestående forestilling, rettet mot et takknemlig og – nesten uten unntak – ungdommelig publikum. Jo Røislien ga til beste sin faglige kunnskap og pedagogiske evner på utradisjonelt og fortreffelig vis. Animasjonen som illustrerte at lineær regresjon står sentralt i statistikken, og at tilfeldig fordeling av hendelser kan demonstreres ved å helle flere hundre, gule badeender fra 10-meteren og ned på det islagte Frognerbadet, var utrolig kreativ.

Jeg var med andre ord forført da jeg leste boken. Den er fengende og lettlest, og begrepene er enkelt gjenkjennelige når leseren først er fortrolig med dem. Boken er kort og selvsagt ingen lærebok i medisinsk statistikk. De 19 oppgavene er tilforlidelige («Hvor lang er en sang?» og «Lønner det seg å være høy for å løpe fort?»), selv om de fleste neppe har direkte relevans for medisin som fag. Jeg har ikke selv prøvd ut appen, men antar at det er en utfordring «alle» vil beherske.

Det er flere grunner til at jeg likevel anser *Tall forteller* som en perle. Dette er en systematisk, innsiktsfull og sprudlende tekst med unge mennesker opp til 16 år som fremste målgruppe. Alderen er ikke tilfeldig. Ifølge Røislien velger den overveldende majoriteten av elever på dette alderstrinnet bort og takker farvel til matematikken i skolen for aldri å vende tilbake igjen. Med andre ord er den også profylakse for et stort antall leger som har gitt næring til utsagnet: «What do you know about statistics?», og der svaret er: «Just enough to hate it».

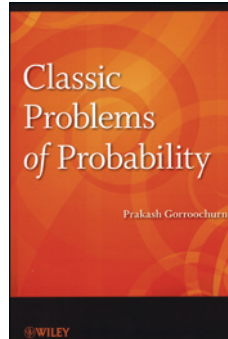
Eksemplene forklarer kategoriske og kontinuerlige variabler, fordeling av data, mål på sentral tendens og spredning, og hvordan variabler kan behandles hver for seg (univariat) og sammen med andre (bivariat). I de siste 20 sidene oppsummerer forfatterne bl.a. p-verdier, oddsratio, konfidensintervall og utvalgsstørrelse på en lettfattelig måte. Figurene på side 112–13 viser to flytskjemaer alle leger med respekt for seg selv bør beherske.

Lever du i nærheten av en eller flere ungdommer uten at du lar deg inspirere til å dele boken med vedkommende, er ikke en kvantitativ studie det neste du bør planlegge. Vi andre fryder oss videre.

Geir Wenberg Jacobsen

Professor, Institutt for samfunnsmedisin,
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Sannsynlighetsproblemer for spesielt interesserte

Prakash Gorroochurn

Classic problems of probability

314 s, tab, ill. Chichester: Wiley-Blackwell, 2013. Pris GBP 41
ISBN 978-1-118-06325-5

Sannsynlighet er et begrep vi ofte både uttaler oss om og benytter i dagliglivet, men det er ikke alltid slik at vår intuitive oppfatning av sannsynlighet (om et fenomen vil opptre eller ei), er korrekt. Forestill deg følgende: Du er deltaker i et TV-program og får vite at bak én av tre dører skjuler det seg en sportsbil (1). Bak de to andre står det en geit. Du velger en dør. Så åpner programlederen (som vet hva som er bak hver av dørene) en av de to andre dørene. Der åpner den seg en geit. Så får du spørsmålet om du vil bytte dør eller beholde den du først valgte. Er det lurt å bytte valgt dør, eller spiller det ingen rolle?

Hvorfor det betaler seg å bytte, er en av de 33 klassiske sannsynlighetsproblemer som forfatteren tar opp. Enkelte av problemene har sitt utspring helt tilbake til 1600-tallet, og forfatteren gir det matematiske svaret på problemene, samtidig som han gjengir deler av den vitenskapelige diskusjonen som eventuelt har vært ført. De fleste problemene er av en slik karakter at de *sannsynligvis(!)* vil vekke større oppmerksomhet blant innbarkedede statistikere og matematikere enn blant leger, og boken er ikke så lett å bruke som grunnlag for småprat med kolleger på neste møte i Legeforeningen.

Layouten er grei nok, men ikke spesielt spennende. Den inneholder hundrevis av statistiske formler og sitater, noe som gjør det vanskelig å ha noen formening om trykkfeil. Derimot er det masse interessante bilder av betydningsfulle personer som har satt sitt preg på utviklingen av statistikk og sannsynlighetsberegning. Det er også mange faksimiler av forsidene fra ulike historiske publikasjoner. Disse er vel ment å gi teksten autentisitet, men beslaglegger mye spalteplass. Kanskje kunne de vært tilgjengelige via nettet i stedet? Stikkordregisteret er stort og bibliografioversikten omfattende.

Min vurdering er at en rekke av de statistiske fenomenene som forfatteren forsøker å belyse, forutsetter signifikant større innsikt og interesse enn hva man kan forvente av en gjennomsnittlig lege. Derfor vil jeg ikke anbefale boken som julegave til familiens lege(r). Som forfatteren selv påpeker i forordet, finnes det mange andre solide lærebøker i statistikk og sannsynlighetsberegning. Skulle man derimot være spesielt interessert i det statistiske grunnlaget for rett valg i Monty Halls problem (1), er kanskje dette en bok verdt investeringen.

Guttorm Brattebø

Akuttmedisinsk seksjon
Haukeland universitetssykehus

Litteratur

1. Selvin S. A problem in probability. *Am Stat* 1975; 29: 67.